

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Навчально-науковий юридичний інститут

Збірник наукових статей

**Актуальні проблеми
вдосконалення чинного
законодавства України**

Випуск XLIII

з нагоди відзначення 25-річчя
навчально-наукового юридичного інституту

м. Івано-Франківськ, 2017

ББК 67.9 (4Укр)

А 43

Редакційна колегія: д.ю.н., проф. Васильєва В.А. (*головний редактор*); акад. НАПрНУ, д.ю.н., проф. Луць В.В.; акад. НАПрНУ, д.ю.н., проф. Костицький М.В.; акад. АНВШУ, д.ю.н., проф. Дзера О.В.; акад. АНВШУ, д.ю.н., проф. Фріс П.Л.; д.ю.н., проф. Галянтич М.К.; д.ю.н., проф. Кобецька Н.Р.; д.ю.н., проф. Стефанчук Р.О.; д.ю.н., проф. Коссак М.В.; д.ю.н., проф. Майданик А.Р.; д.ю.н., проф. Марцеляк О.В.; д.ю.н., доц. Вівчаренко О.А.; д.ю.н., доц. Коструба А.В.; д.ю.н., доц. Махінчук В.М.; к.ю.н., доц. Логвінова М.В.; к.ю.н., доц. Розвадовський В.І.; к.ю.н., доц. Присташ Л.Т.; к.ю.н., доц. Багай Н.О.; к.ю.н., доц. Козич І.В.; к.ю.н., доц. Яремак З.В.; к.ю.н., доц. Микитин Ю.І. (*відповідальний секретар*).

A43 Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України [текст] : *Збірник наукових статей*. Випуск 43. - Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2017 - 243 с.

У збірнику досліджуються актуальні проблеми державного будівництва, питання теорії та історії держави і права, правової реформи в Україні, екології, боротьби зі злочинністю. Вносяться та обґрунтовуються пропозиції щодо вдосконалення ряду інститутів цивільного та деяких інших галузей права.

Для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів, студентів, слухачів, курсантів юридичних інститутів та факультетів, юристів-практиків.

Actual problems in the field of the formation of the Ukrainian State, questions of theory and history of state and law, law reforms in Ukraine, ecology, struggle against criminality are researched in this issue. The propositions on the perfection of some institutions of civil and some other spheres of law are submitted and analyzed.

Good for scientists, professors, post-graduate students, students of law departments, practising lawyers.

Реєстраційне свідоцтво: серія КВ № 16834-5506ПР. Видається з 1996 року.
Адреса редколегії: 76018, м.Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44а. Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені В.Стефаника. Тел./факс (0342) 50-87-60.

ISSN 2218-1849

ББК 67.9 (4 Укр)

© Юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017

Сіщук Л.В.

АКЦІОНЕРНИЙ ДОГОВІР: АНАЛІЗ ЧИННОГО І ПЕРСПЕКТИВНОГО КОРПОРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

УДК 347.725

Постановка проблеми. Залучення іноземних інвестицій у вітчизняну ринкову систему є одним із пріоритетних напрямків сучасного бізнес простору для подолання негативних наслідків економічної кризи, стабілізації і покращення фінансового становища комерційних структур, виходу на нові вітчизняні та міжнародні ринки. Створення сприятливих умов для активізації корпоративних зв'язків українських акціонерних товариств з іноземними учасниками інвестиційної діяльності в першу чергу потребує використання кращих управлінських і професійних здібностей компаній, що ззовні проявляється через ділову репутацію учасників підприємницьких відносин у ринковому середовищі.

У гл. 6 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом закріплені базові положення, що встановлюють необхідні заходи щодо поступової взаємної лібералізації умов заснування підприємницької діяльності. Відповідно до п. 9 ст. 86 даної Угоди, «заснування підприємницької діяльності» означає стосовно юридичних осіб України або Сторони ЄС – право розпочинати та здійснювати економічну діяльність шляхом створення, зокрема придбання, юридичної особи та/або створення філії чи представництва в Україні або Стороні ЄС [9]. Але для масштабного втілення даного положення у корпоративній практиці бізнес-структур важливим має стати забезпечення прозорості, гнучкості і надійності існування ефективної системи корпоративного управління, що полягає у виникненні відносин між інвесторами - власниками товариства, його менеджерами, а також заінтересованими особами. Згідно п. 1 Принципів корпоративного управління № 955 від 22. 07. 2014 р., корпоративне управління є одним з ключових елементів зростання товариства, підвищення довіри інвесторів. Корпоративне управління окреслює межі, в яких визначаються

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ

завдання товариства, засоби виконання цих завдань, здійснення моніторингу діяльності товариства. Наявність ефективної системи корпоративного управління збільшує вартість капіталу, компанії заохочуються до більш ефективного використання ресурсів, що створює базу для зростання.

Із врахуванням наведеного, нині в українському законодавчому полі звернено увагу і здійснено перші кроки щодо правового регулювання корпоративних договорів, а саме договорів між акціонерами і договорів про реалізацію прав учасників (засновників) ТОВ, що вважається одним із ефективних інструментів у механізмі корпоративного управління, спрямування яких полягає у безпосередньому врегулюванні відносин між учасниками (інвесторами) і їх впливі на діяльність компанії в цілому та її органів зокрема. Разом з тим, як зазначає наукова і практикуюча корпоративна спільнота, поняття, правова природа та інші особливості таких договорів є недостатньо дослідженими у науковій доктрині, а сама договірна конструкція є мало застосовуваною у практичній діяльності. Це зумовлює необхідність аналізу перспективного законодавства щодо регулювання таких договорів з метою уникнення зловживань зі сторони учасників корпоративних відносин при договірному врегулюванні питань, що виникають у корпоративному управлінні, і можливості забезпечення подолання корпоративних конфліктів, якщо такі мають місце у діяльності компанії.

Ступінь наукової розробки. Огляд і дослідження наукової проблематики договорів між акціонерами здійснено у наукових працях таких українських вчених, як О. М. Вінник, О.І.Виговського, В. А. Васильєвої, М. Ю. Жорнокуя, Л. С. Нецької, І.В.Спасибо-Фатєєвої, М. М. Сигидин, І. Б. Сарақун, В. І. Цікало, О.С.Яворської та інших.

Метою статті є аналіз нормативних положень чинного і перспективного законодавства щодо правового регулювання договорів між акціонерами та здійснення наукового пошуку при вивченні спірних питань, що виникають щодо визначення предмета, сторін, конфіденційності умов, відповідальності сторін за акціонерним договором.

Виклад основного матеріалу. 23 березня 2017 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів» (законопроект №4470), остаточний текст якого ще не оприлюднений. Слід зазначити, що цей проект був зареєстрований у Верховній Раді України в квітні 2016 року, а прийнятий в першому читанні 17 січня 2017 року. Як повідомляє прес-служба Верховної Ради України, законом передбачено доповнення чинного законодавства новими статтями з метою регламентації питання укладення акціонерами договорів для спільної реалізації їх прав.

Як відомо, однією із необхідних дій будь-якого товариства, метою якого є створити ефективну систему корпоративного управління в компанії, є розробка і затвердження установчих документів та інших корпоративних актів, положення яких не суперечать чинному законодавству і розгорнуто окреслюють всі корпоративні процедури щодо управління товариством і реалізації корпоративних прав учасників. Але навіть найбільш ефективні механізми, не заборонені законом і передбачені корпоративними актами, не можуть повною мірою забезпечити належну реалізацію і захист корпоративних прав учасників товариства. Це вказує на особливу перевагу договірного регулювання окремих способів здійснення своїх корпоративних прав учасниками, взяття на себе додаткових обов'язків, визначення відповідальності інших акціонерів – сторін акціонерного договору, що забезпечує організацію взаємодії як між акціонерами – сторонами акціонерного договору, так й акціонерів щодо акціонерного товариства.

О. М. Вінник зазначає, що правове регулювання угод акціонерів здійснюється на кількох рівнях: законодавчому (із закріпленням державою у відповідних нормативно-правових актах вищої юридичної сили – законі та/або кодексі – основних вимог до таких угод та можливості їх моделювання учасниками корпоративних відносин), локальному (з фіксацією положень про застосування таких угод в статуті товариства), договірному (обрання учасниками корпоративних відносин певної моделі угоди щодо її змісту, суб'єктного складу тощо) [2, с. 24]. При цьому, як зазначає О. І. Виговський, договором між акціонерами є цивільно-право-

вий договір, за яким сторони – акціонери певного акціонерного товариства – зобов'язуються узгоджено здійснювати належні їм майнові та немайнові права, посвідчені акціями, з метою забезпечення своїх інтересів, пов'язаних з участю в управлінні цим акціонерним товариством [1, с. 169].

Якщо звернути увагу на стан правового регулювання акціонерних договорів у чинному законодавстві, то стаття 29 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачає, крім імперативних норм, що визначають обов'язки акціонерів, диспозитивну норму про надання акціонерам права на укладення акціонерних договорів, якщо така можливість передбачена статутом товариства. Слід зазначити, що таке нормативне положення вказує на специфіку вітчизняного акціонерного законодавства, що є відповідним обмеженням принципу свободи договору, передбаченого ст. ст. 3, 6, 627 ЦК, згідно яких сторони є вільними в укладенні будь-якого договору, що відповідає загальним засадам цивільного законодавства. Такий висновок випливає із теоретичних засад про застосування загальної і спеціальної норми при регулюванні конкретного правовідношення.

З даного приводу І. В. Спасибо-Фатєєва зазначає, що корпоративне законодавство України містить переважно імперативні норми, віддаючи перевагу заборонам та приписам перед дозволами та можливістю встановлювати гнучкі механізми регулювання самими акціонерами. Укладення акціонерних угод переконливо свідчить, що акціонерів такий стан законодавства та ступінь свободи не влаштовує, і вони зацікавлені в його пом'якшенні [8, с. 169]. Для прикладу, як зазначає Л. С. Нецька, у Німеччині акціонери вільно укладають угоди, але в кожному конкретному випадку важливо з'ясувати, чи можуть акціонери відступити від норми закону (тобто, якщо вона не імперативна), чи не можуть (якщо закон містить обов'язковий припис). Недійсною у ФРН буде й угода, укладена з порушенням загальних принципів цивільного права чи загальноприйнятих моральних норм [5, с. 79].

Слід зазначити, що нині у вітчизняному законодавстві відсутні нормативні приписи, спрямовані надати відповідь на питання, яке досить гостро постає у правозастосовній практиці, а саме:

«Як співвідноситься можливість врегулювання корпоративних відносин між акціонерами товариства акціонерним договором, статутом товариства, нормами акціонерного законодавства?». Тобто знову ж таки не вирішеним залишається питання про співвідношення імперативних і диспозитивних норм акціонерного законодавства, з яких переважна більшість імперативних положень може зумовлювати труднощі у застосуванні акціонерного договору, а також наявність положень статуту, що унеможливають врегулювати ситуацію по-іншому.

З даного приводу Постанова Пленуму Верховного суду України від 24 жовтня 2008 р. № 13 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді судами корпоративних спорів» передбачає, що діяльність акціонерного товариства, відносини між його засновниками (учасниками, акціонерами), а також питання корпоративного управління регулюються виключно законами та іншими нормативно-правовими актами України, зокрема, імперативними нормами, недотримання яких порушує публічний порядок (п. 8-9). Така позиція надає перевагу імперативності норм закону у регулюванні акціонерних відносин. Звичайно, існують норми, які сторони дійсно не в силах змінити. Це стосується кворуму загальних зборів, переліку питань, затверджених законом, для ухвалення яких необхідна певна кількість голосів, компетенції органів, інших положень, чітко регламентованих законом [8, с. 178].

Щодо співвідношення положень установчих документів та акціонерного договору, то в правовій літературі перевагу в регулюванні відносин надається статуту товариства. Зокрема, М. М. Сигидин висловлюється про пріоритетність положень установчих документів юридичної особи корпоративного типу у порівнянні із корпоративним договором, оскільки положення установчих документів є обов'язковими для усіх учасників юридичної особи корпоративного типу, у той час як згідно із загальною нормою, що міститься у ст. 629 ЦК України, корпоративний договір є обов'язковий до виконання лише його сторонами [7, с. 36 – 37].

В той же час, це не єдине дискусійне питання, що зумовлює обмеженість застосування акціонерних договорів у практичній

сфері. У тій же ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» закріплена можливість укладення договору між акціонерами, за яким на акціонерів покладаються додаткові обов'язки, у тому числі обов'язок участі у загальних зборах, і передбачається відповідальність за його недотримання, але особливості предмета, змісту, сторін, порядок укладення і виконання, правові наслідки невиконання акціонерних договорів у законі не врегульовано, що стало поштовхом для виникнення різнорідної практики правозастосування і потреби удосконалення законодавства. Огляд положень Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів» № 4470 від 19.04.2016 р., беззаперечно, дає підстави для висновку про позитивні тенденції намагання змінити правове регулювання акціонерних договорів.

Зокрема, у правовій доктрині і практиці завжди зверталася увага на необхідність деталізації предмета акціонерного договору і точилися дискусії щодо можливості реалізації за таким договором тільки корпоративних прав за акціями, або ж як прав на акції, так і/або прав за акціями, а також поставало питання про легітимність покладення на сторону акціонерного договору обов'язку участі у загальних зборах. Зокрема, у Постанові Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних відносин» № 4 від 25.02.2016 р. зазначено, що участь у загальних зборах та голосування на них є правом, а не обов'язком акціонера. Водночас судам слід враховувати, що відповідно до ч. 1 ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» статутом товариства може бути передбачена можливість укладення договору між акціонерами, за яким на акціонерів покладаються додаткові обов'язки, у тому числі обов'язок участі у загальних зборах, і передбачається відповідальність за його недотримання [6].

І. В. Спасибо-Фатеева зазначає, що відповідно до ст. 6 ЦК та ч. 1 ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства», акціонери можуть укладати договори, в яких регулюються обов'язки акціонерів та порядок реалізації тих прав, які надаються їм акціями. Останнє має бути узгоджено з диспозитивністю норм законів, що

дозволило б акціонерам врегулювати відносини щодо реалізації своїх прав, якщо вони законом не врегульовані, або по іншому їх врегулювати, якщо їх не влаштовує законне регулювання [8, с. 172]. Погоджуючись з таким міркуванням, вважаємо, що покладання обов'язків є власним волевиявленням акціонера – сторони договору, що впливає з принципу свободи договору, за яким сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору. Тому слід погодитися з Ю. М. Жорнокуєм, який зазначає, що усвідомлене обмеження правомочностей акціонерним договором вчиняється акціонером за його волевиявленням з метою забезпечення стабільності у діяльності товариства і отримання прибутку від нормального розвитку товариства [3, с. 80 – 81].

У приписах Закону № 4470 також розширено і деталізовано предмет договору між акціонерами. А саме визначено, що предметом договору може бути як реалізація акціонерами — власниками простих та привілейованих акцій прав на акції та/або прав за акціями, передбачених законодавством, статутом та іншими внутрішніми документами товариства. При цьому зазначено, що спосіб реалізації таких прав визначається договором між акціонерами, і наведено перелік дій, що можуть вчинятися акціонерами за договором: 1) обов'язок його сторін голосувати у спосіб, передбачений таким договором, на загальних зборах акціонерів; 2) погоджувати придбання або відчуження акцій за заздалегідь визначеною ціною та/або у разі настання визначених у договорі обставин, утримуватися від відчуження акцій до настання визначених у договорі обставин; 3) вчиняти інші дії, пов'язані з управлінням товариством, його припиненням або виділом з нього нового товариства. З наведеного випливає, що перелік дій, що можуть визначатися у договорі, не є вичерпним, що приводить до висновку, що акціонери можуть домовитися про встановлення особливого порядку прийняття рішень загальними зборами або порядку формування і діяльності виконавчих органів, наглядової ради, визначити процедуру вирішення конфліктних ситуацій тощо. Такі законодавчі пропозиції змін є схвальними, оскільки сторони в договорі мають можливість домовитися про питання,

які недоцільно врегульовувати чи не врегульовані на рівні внутрі-корпоративних документів та/або які виникають у ході здійснення управління і контролю за товариством.

Водночас у Законі № 4470 передбачено обмеження щодо предмета акціонерного договору, а саме те, що предметом договору між акціонерами не можуть бути зобов'язання сторони договору між акціонерами голосувати згідно з вказівками органів управління товариства, щодо акцій якого укладений цей договір. Разом з тим, вченими вказується доцільність закріпити на законодавчому рівні й інші обмеження. Зокрема В. І. Цікало зазначає, що такий договір не має бути спрямований на встановлення, зміну або припинення нових прав учасника, а визначає не заборонені законом та внутрішніми правовими актами товариства способи здійснення уже наявних прав [10, с. 70 – 71]. Таку ж позицію висловлює М. М. Сигидин [7, с. 100].

Позитивно сприймаються положення Закону № 4470 про те, що інформація про укладення договору між акціонерами повинна бути повідомлена товариству однією зі сторін такого договору протягом трьох робочих днів з дати його укладення. Втім дискусійним залишається питання про умову акціонерного договору, пов'язану з конфіденційністю змісту такого договору. У Законі № 4470 закріплено норму: *«Якщо інше не встановлено законом або договором між акціонерами, інформація про зміст договору між акціонерами не підлягає розкриттю і є конфіденційною»*. Тобто інформація про зміст договору є відкритою лише для сторін акціонерного договору.

Слід погодитися з позицією вчених і практиків, що ознака конфіденційності договору є гарантією належного механізму управління корпоративними правами і захисту охоронюваних законом інтересів учасників товариства перед третіми особами. Однак викликає сумнів позиція щодо недоцільності розголошення умов (змісту) договору для акціонерів, які не є стороною договору та/або для акціонерного товариства, акціонери якого уклали акціонерний договір. Адже, на відміну від інших договірних конструкцій, правові наслідки укладення і виконання акціонерного договору поширюються не тільки на сторін договору, але й мо-

жуть впливати на правовий статус акціонерів, які не є стороною договору, а також на управління відповідним акціонерним товариством, в межах якого укладено такий договір. Для прикладу, у тому ж Законі № 4470 зазначається, що порушення договору між акціонерами не може бути підставою для визнання недійсними рішень органів товариства. Тобто йде мова про те, що у разі оспорювання акціонерного договору чи окремих його положень, виконання чи невиконання яких вплинуло на хід голосування і прийняття рішень з тих чи інших питань, не зумовлюватиме визнання недійсними таких рішень органів товариства навіть тоді, коли сам акціонерний договір чи окремі його частини визнаватимуться недійсними у судовому порядку.

При цьому положення законопроекту *«якщо інше не встановлено законом або договором між акціонерами»* є дещо декларативним, оскільки законом не передбачено обов'язку розкривати зміст акціонерного договору, за винятком інформації про особу, яка набула право визначати варіант голосування на загальних зборах акціонерів, якщо має можливість розпоряджатися більше ніж 10, 25, 50 або 75 відсотками голосів за розміщеними простими акціями товариства, а сторони договору навряд чи виявлятимуть намір укладати «прозорі» акціонерні договори, особливо, якщо зміст такого договору спрямований в першу чергу на задоволення власних інтересів, які не завжди співпадають із корпоративним інтересом товариства. Тому потрібно більш детально врегулювати на законодавчому рівні питання про конфіденційність акціонерного договору для третіх осіб, для акціонерів, які не є стороною договору, і для акціонерного товариства.

Як зазначає О. С. Яворська, корпоративний договір – специфічний регулятор. Будучи приватноправовою домовленістю між його сторонами, він здатен породжувати правові наслідки для «несторін» – юридичної особи та інших членів корпорації [11, с. 289]. Тому вважаємо, що умова про конфіденційність змісту акціонерного договору має бути обов'язковою виключно для третіх осіб, які не є акціонерами акціонерного товариства і яким достатньо отримувати інформацію у порядку, визначеному законом, виключно про наявність укладеного акціонерного договору, але не

про його змістове наповнення. Щодо акціонерів, які не є стороною договору, і для акціонерного товариства, зміст акціонерного договору має бути доступним для ознайомлення через надсилання одного примірника акціонерного договору товариству у визначений законом строк та можливості ознайомлення із змістом такого договору будь-яким із акціонерів – сторін договору, якщо останні проявлять своє волевиявлення.

У правовій літературі є певні міркування й щодо суб'єктного складу акціонерного договору. О. М. Вінник пропонує закріпити у ст. 29 Закону України «Про акціонерні товариства» такі види акціонерних угод за суб'єктом складом: акціонерні угоди засновників (без обмежень щодо строку дії засновницького договору (ч. 3 ст. 29 ЗУ «Про АТ»), акціонерні угоди власників акцій, акціонерні угоди за участю потенційних акціонерів [2, с. 25]. І. В. Спасибо-Фатеева також зазначає, що суб'єктами акціонерних угод можуть бути не тільки акціонери, а й майбутні акціонери (інвестори) [8, с. 180].

Слід зазначити, що новелою Закону № 4470 стало положення про те, що стороною акціонерного договору можуть бути й кредитори акціонерного товариства та інші треті особи, які матимуть змогу контролювати дії акціонерів – сторін договору щодо реалізації прав на акції та/або прав з акцій з метою забезпечення охоронюваного законом інтересу таких третіх осіб. З наведеного випливає, що кредитори і треті особи також можуть бути потенційними (майбутніми) акціонерами акціонерного товариства, що відображає втілення наукових міркувань щодо суб'єктного складу акціонерного договору.

Проте висвітлена законодавча пропозиція потребує уточнення. Вдалим з даного приводу є твердження Ю. М. Жорнокуя, який зазначає, що можливість бути стороною договору кредиторам чи третім особам хоча й спрямована на забезпечення їх законних інтересів, але може призвести до негативних наслідків, а саме таких, як порушення корпоративних прав акціонерів особами, які не є учасниками акціонерних товариств, рейдерство, поглинання, корпоративні конфлікти [4, с. 111]. Тому питання суб'єктного складу акціонерного договору варто переглянути, оскільки акці-

онерні договори, як правило, укладаються між акціонерами для вирішення стратегічних, тактичних, інколи навіть, й поточних внутрікорпоративних завдань акціонерного товариства, що спрямовані в першу чергу на задоволення корпоративного інтересу товариства, що навряд чи завжди відповідає приватним інтересам кредиторів і третіх осіб.

Більше того, звичайно, значна кількість корпоративних юристів окремих компаній (акціонерних товариств) схвалюють такі пропозиції змін до чинного законодавства, мотивуючи це тим, що корпоративна спільнота більшості європейських країн застосовує акціонерні договори як гнучкий механізм правового регулювання у сфері корпоративного управління, закріплений іноземним законодавством. Але тут слід врахувати, що застосування аналогічних норм у вітчизняному законодавчому полі є дещо ризиковим. Адже ефективна система корпоративного управління іноземних компаній побудована не стільки завдяки законодавчим нормам, скільки через детально опрацьовані і розроблені установчі документи та інші корпоративні акти, такі як кодекси корпоративного управління і правила корпоративної етики (етичні кодекси), на положеннях яких й визначаються умови акціонерних договорів в іноземних компаніях, що навряд чи можна сказати про більшість українських акціонерних товариств.

Дискусійним також є питання про можливість укладення договору між акціонерним товариством і акціонерами. Аналіз положень Закону № 4470 дає підстави для висновку, що сторонами акціонерного договору можуть бути акціонери, але не акціонерне товариство. Такий підхід законодавця є виправданим, оскільки мета укладення будь-якого акціонерного договору полягає у реалізації прав на акцію і прав із акції із прив'язкою до забезпечення ефективного внутрікорпоративного управління і отримання прибутку акціонерним товариством і, як наслідок, задоволення власних корпоративних інтересів акціонерів. Щодо акціонерного товариства, то слід погодитися з міркуванням І. В. Спасибо-Фатєєвої: «якщо в такому договорі визначатимуться права і обов'язки акціонерного товариства, то у разі порушення ним договору в судовому порядку не можна буде захистити права акціонерів» [8, с. 179].

Не менш важливо звернути увагу й на питання відповідальності сторін акціонерного договору. У Законі № 4470 передбачено право сторін акціонерного договору вимагати у судовому порядку відшкодування завданих внаслідок порушення договору збитків, стягнення неустойки (штрафу, пені), виплати компенсації (фіксованої грошової суми або суми, що підлягає визначенню в порядку, передбаченому договором між акціонерами) або застосування інших заходів відповідальності у зв'язку з порушенням договору між акціонерами. Однак зазначені заходи цивільної відповідальності є складними у застосуванні до сторін акціонерного договору. Тому у практиці прослідковуються випадки застосування інших форм відповідальності, що притаманні іноземному праву, як то примусовий продаж акцій. Для прикладу можна навести акціонерний договір, укладений між компаніями Swissport International Ltd, ЗАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України»», Airline Business Handling Limited, у якому визначалося питання щодо необхідності голосування на загальних зборах і наслідком недотримання якого покладено обов'язок на одну із сторін здійснити відчуження своєї частки на користь іншого учасника, що стало мірою відповідальності за невиконання умов акціонерного договору.

Втім, як вітчизняна наука, так і практика неоднозначно дає відповідь на питання: «Чи можливо застосовувати заходи (форми) відповідальності, не передбачені цивільним законодавством і, як наслідок, здійснювати судовий захист сторін (учасників) у разі невиконання або неналежного виконання учасниками своїх зобов'язань за акціонерним договором?». Якщо звернутися до іноземного законодавства, то як зазначає Л. С. Нецька, у швейцарській практиці саме в угоді прийнято передбачати санкції для акціонерів-порушників, що можуть бути застосовні у випадку наявності факту порушення, навіть за відсутності економічних втрат. До таких санкцій віднесено обов'язок виплатити певну грошову суму, передати визначену річ чи надати певну послугу, відмовитися від певного права чи його здійснення, продати свої акції іншим акціонерам. Ці санкції заслуговують уваги і, можливо, запозичення у вітчизняну практику акціонерних угод [5, с. 77]. І. В. Спасибо-Фатєєва також вказує на те, що обов'язок продати

акції за зазначеною в угоді ціною – це найприйнятніший за всі наслідок. Проте слід враховувати ті випадки, якщо економічна ситуація принципово зміниться, вартість акцій значно підвищиться, і ціна, вказана в угоді, буде явно несправедливою [8, с. 181].

Висновки. Враховуючи вищенаведене, приходимо до висновку, що акціонерні договори мають пройти тест на рівень їх ефективності впродовж певного періоду часу, що стане відображенням специфіки розвитку сучасної наукової думки і особливостей практичної діяльності, яка складеться у системі корпоративного управління, і визначить тенденції подальшого сценарію удосконалення та розвитку чинного акціонерного законодавства в цілому і «дух» корпоративної етики компаній зокрема.

1. *Виговський О. І. Договори між акціонерами в міжнародному приватному праві / О. І. Виговський // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 10. – С. 167 – 174.*
2. *Вінник О. Акціонерні угоди / О. Вінник // Юридична Україна. Шляхи вдосконалення правової системи України. – 2010. – № 5. – С. 20 – 27.*
3. *Жорнокуй Ю. М. Акціонерний договір як спосіб попередження корпоративних конфліктів в акціонерних товариствах / Ю. М. Жорнокуй // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова Т. 17. Вип. 7. – 2012. – С. 78 – 84.*
4. *Жорнокуй Ю. М. Способы предупреждения корпоративных конфликтов в акционерных обществах: монография / Ю. М. Жорнокуй. – Харьков: Право, 2017. – 176 с.*
5. *Нецька Л. С. Про акціонерні товариства / Л. С. Нецька // Корпоративні правочини [текст]: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27-28 вересня 2013 року. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. – 229 с. – С. 73 – 81.*
6. *Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних відносин» № 4 від 25.02.2016 р.*
7. *Сигидин М. М. Корпоративний договір: дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец-ть 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / М. М. Сигидин. – Івано-Франківськ. – 2016. – 236 с.*
8. *Спасибо-Фатєєва І. В. Акціонерні угоди // Цивілістика: на шляху формування доктрин: вибр. наук. пр. / І. В. Спасибо-Фатєєва. — Х.: Золоті сторінки, 2012. — 696 с. – С. 167 – 182.*

9. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами з іншої сторони // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631*
10. Цікало В. *Предмет договору про здійснення прав учасників господарського товариства / В. Цікало // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 17. – С. 68 – 73.*
11. Яворська О. С. *Корпоративний договір у механізмі корпоративного управління / О. С. Яворська // Адаптація корпоративного законодавства України до права Європейського Союзу [текст]: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (30 вересня – 1 жовтня 2016 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. – Івано-Франківськ, 2016. – 299 с. – С. 286 – 289.*

Сіщук Л. В. Акціонерний договір: аналіз чинного і перспективного корпоративного законодавства

У статті розглянуто нормативні приписи щодо правового регулювання акціонерних договорів. Проаналізовано наукові підходи до розкриття сутності акціонерних договорів і специфіки їх застосування у практичній сфері. Проаналізовано новели перспективного законодавства щодо предмета, сторін, змісту (умов) акціонерного договору. Розглянуто питання про особливості застосування акціонерного договору поряд з імперативними і диспозитивними нормами акціонерного законодавства і положеннями статуту. Звернено увагу на заходи відповідальності за неналежне виконання чи невиконання акціонерного договору.

Ключові слова: акціонерний договір, акціонер, акціонерне товариство, акція, акціонерне законодавство, корпоративні права, конфіденційність, кредитори, треті особи.

Сіщук Л. В. Акционерный договор: анализ действующего и перспективного корпоративного законодательства

В статье рассмотрены нормативные предписания относительно правового регулирования акционерных договоров. Проанализированы научные подходы к раскрытию сущности акционерных договоров и специфики их применения в практической сфере. Проанализированы новеллы перспективного законодательства относительно предмета, сторон, содержания (условий) акционерного договора. Рассмотрены вопросы об особенностях применения акционерного договора наряду с императивными и диспозитивными нормами акционерного законодательства и положениями устава. Обращено внимание на меры ответственности за ненадлежащее исполнение или неисполнение акционерного договора.

Ключевые слова: акционерный договор, акционер, акционерное общество, акция, акционерное законодательство, корпоративные права, конфиденциальность, кредиторы, третьи лица.

Sishchuk L. Shareholder's agreement: analysis of current and perspective corporate legislation

The article reviews the regulatory requirements regarding the regulation shareholder's agreement. Analyzes the scientific approaches to disclosure of shareholder's agreements and their specific of application in the practical sphere. Is analyzed novel of perspective legislation about an object, subjects, contents (conditions) of share agreement. Is proved that the condition of confidentiality content of share agreement must be compulsory only for those who are not shareholders. Shareholders who are not party to the contract and the joint stock company should have the right to inspect the content of the joint-stock agreement by sending one copy of the contract to a joint stock company. Is argued that the parties of share agreement should be only shareholders of joint stock company whose actions are aimed primarily at satisfying corporate interest of the company. Reveals the the question of the application features of share agreement, along with imperative and dispositive rules of joint stock legislation and regulations of statute. Attention is paid to measures of of responsibility for inadequate performance or non-performance of joint stock agreement.

Keywords: shareholder's agreement, a shareholder, joint stock company, stock (share), joint stock legislation, corporate rights, privacy, creditors, third parties.

Стефанишин Н.М.

КАТЕГОРІЯ ІНТЕРЕСУ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

УДК 347.122

Постановка проблеми. Прийняття цілої низки нормативно-правових актів, які регулюють приватно-правові відносини, сьогодні, в Україні, у тому числі, ЦК України, ЦПК України, СК України стало новим імпульсом для наукових пошуків. Особливу увагу привертають ті наукові праці, які присвячені дослідженню та аналізу правових понять та правових категорій, що притаманні приватним правовідносинам, але відсутнє роз'яснення їх змісту у відповідних нормативних актах, або ж є суперечності щодо змісту останніх у кількох НПА. До таких правових понять відноситься категорія «інтересу», а точніше «інтересу у приватних правовідносинах». Тому, й виникла необхідність у даному науковому дослідженні, коли нового звучання набуває проблема узгодження, протиставлення та конфлікту інтересів.

ЗМІСТ

ЦИВІЛІСТИЧНА НАУКОВА ШКОЛА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»	3
--	----------

ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО. ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА. ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА	12
---	-----------

<i>Васильєва В.А.</i> Щодо стану сучасного законодавства України.....	12
<i>Гаянтич М. К.</i> Договори щодо користування житлом за законодавством України.....	20
<i>Коструба А.В.</i> Правова природа держави (цивільно-правовий аспект).....	30
<i>Луць В.В.</i> Методологічне значення категорій «строк» і «термін» у цивільному праві України.....	40
<i>Махінчук В.М.</i> Поняття кінцевого бенефіціарного власника в законодавстві України	59
<i>Банасевич І.І.</i> Теоретико-правові підходи до розмежування споживчого та публічного договорів	67
<i>Ганкевич О.М.</i> Відібрання дитини від батьків: проблеми теорії та практики.....	75
<i>Гейнц Р.М.</i> Порівняльно-правова характеристика сервітутів за законодавством України та Франції.....	85
<i>Зеліско А.В.</i> Теоретико-прикладна концепція регулювання підприємницьких юридичних осіб приватного права в Україні	99
<i>Зозуляк О.І.</i> Місце установ в системі непідприємницьких юридичних осіб	112

<i>Кузьмич О.Я.</i> Інша особа як учасник цивільних відносин.....	124
<i>Логвінова М.В.</i> Становлення договірної теорії в цивільному процесуальному праві України	134
<i>Олійник О.С.</i> Інноваційна інфраструктура: проблеми та перспективи розвитку.....	150
<i>Сіщук Л.В.</i> Акціонерний договір: аналіз чинного і перспективного корпоративного законодавства	161
<i>Стефанишин Н.М.</i> Категорія інтересу у приватному праві	175
<i>Схаб-Бучинська Т.Я.</i> Обмеження свободи у договорі про споживчий кредит	187
<i>Албу А.А.</i> Цивільно-правова характеристика категорії управління за законодавством країн англосаксонської та континентальної правових сімей	195
<i>Главач І.І.</i> Теоретичні питання класифікації учасників спадкових правовідносин	201
<i>Горблянський В.Я.</i> Формування законодавства про захист прав споживачів у сфері послуг	210
<i>Козлов А.М.</i> Стадії укладання договору поставки за державним замовленням на конкурентних засадах.....	221
<i>Нечитайло Т.О.</i> Особливості участі фізичних осіб як засновників та учасників господарських товариств.....	230
<i>Чурніта Г.В.</i> Рецензія на монографію О.О.Штефан ...	238

Наукове видання

Актуальні проблеми вдоско-
налення чинного законодав-
ства України

Випуск 43
Збірник наукових статей

В редакції авторів наукових статей

Комп'ютерна верстка і правка Ігор КОЗИЧ

Підписано до друку 03.03.17 Формат 60x84/16. Па-
пір офсетний. ум.друк.арк. 13,9 Наклад 300 прим.
Зам. №6/16-17.

Віддруковано в навчально-науковому
юридичному інституті
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
76018, м.Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44а
e-mail: lawdept@pu.if.ua